

Perusturva

KOUVOLA
KYMIJOEN KAUPUNKI

Omaishoidon tuen myöntämiskriteerit

1.1.2012 alkaen

Taitto

Eija Tiitinen

Käsitelty perusturvalautakunnassa

16.11.2011 § 114

14.12.2011 § 131

Kouvolan kaupungin julkaisu 2012

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Omaishoidon tuen määritelmä ja myöntämisedellytykset.....	4
2.	Hoitopalkkion määrät ja kriteerit hoitoisuusluokittain	4
3.	Vähimmäismäärää pienempi palkkio ja hoitopalkkion aleneminen..	5
4.	Hoitopalkkion veronalaisuus	6
5.	Omaishoidon tuesta perittävät maksut.....	6
6.	Omaishoidon tuen määräaikaisuus	6
7.	Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksamisen keskeyttäminen ja päättyminen.....	6
8.	Hoito- ja palvelusuunnitelma.....	6
9.	Omaishoitajan vapaapäivät ja hoidettavan hoidon järjestäminen	6
10.	Omaishoitajalle annettava tuki	7
11.	Omaishoidon tuen palveluseteli.....	7

1. Omaishoidon tuen määritelmä ja myöntämisedellytykset

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön säännöllisen hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotona omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, lakisääteisistä vapaapäivistä ja omaishoitoa tukevista muista palveluista.

Hoidettavalla pitää olla kotikuntalainen tarkoittama kotipaikka Kouvolan kaupungissa.

Omaishoidon tuen palkkio maksetaan korvauksena tehdystä hoitotyöstä. Tukeen ei ole oikeutta, mikäli avun tarve on pelkästään ruoanlaitossa, siivouksessa ja asioinnissa kodin ulkopuolella. Arvioinnissa otetaan huomioon myös perheen normaalit sisäiset vastuut, esim. puolisoiden välinen tavanomainen auttaminen ja vanhempien tavanomainen vastuu lapsesta.

Hoitajan tulee olla terveytensä ja toimintakykynsä puolesta sopiva hoitajaksi. Hänen on kyettävä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta ja oltava valmis huolehtimaan hoivasta ja huolenpidosta hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti. Hoitajan toimintakykyä arviotaessa kiinnitetään huomiota mm. hänen omiin sairauksiinsa, muistiin, liikuntakykyyn ja elämäntapoihin. Hoitajan sopivuuteen voivat vaikuttaa myös sosiaaliset syyt esim. hoitajan liiallinen päihteiden käyttö. Kunta voi pyytää hoitajalta selvitystä hänen terveydentilastaan.

Hoitoisuusluokkaa ja hoidettavan toimintakykyä arviotaessa otetaan huomioon hoidettavan ja hoitajan kokonaistilanne. Arviotaessa otetaan huomioon sosiaalinen ympäristö, hoidettavan fyysinen ja psyykinen tila, ikä, muut sosiaali- ja terveyspalvelut sekä yhteiskunnan tukimuodot. Hoidettavan kodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään terveydentilaa koskevia lausuntoja sekä muita lausuntoja. Hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarve arvioidaan yksilökohtaisesti.

Omaishoidon tuki myönnetään hakemiskuukauden alusta. Hakemus kirjataan saapuneeksi, kun se on saapunut omaishoidon tuen palveluyksikköön. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto tai muu terveydenhuollon ammattihenkilön selvitys hoidettavan terveydentilasta. Omaishoidon tukea ei makseta takautuvasti.

Omaishoidon tukea ei myönnetä, jos hoidettava asuu sosiaali- ja/tai terveydenhuollon julkisessa tai yksityisessä toimintayksikössä esim. palvelutalossa tai tehostetun palveluasumisen palveluyksikössä. Tuen maksaminen keskeytetään, jos vammaisen tai pitkäaikaissairas lapsi tai nuori opiskelee oppilaitoksessa, jossa on mahdollisuus asua kouluviikkojen ajan oppilaskodissa.

Tukea tai sen mahdollista korotusta myönnetään pääsääntöisesti pitkäkestoiseen (yli 3 kk) omaishoitoon. Käytännössä hoitaja on yleensä osallistunut hoidettavan hoitoon ja huolenpitoon jo ennen omaishoitosopimuksen tekemistä.

2. Hoitopalkkion määrät ja kriteerit hoitoisuusluokittain

Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan

Hoitoisuusluokka 1 Hoitopalkkio 364,35 €/kk

- Hoidettava tarvitsee toistuvasti päivittäin henkilökohtaisista perustoiminnoistaan selviytyäkseen hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa.
- Avun tarvetta on lääkityksestä huolehtimisessa, ruokailussa, peseytymisessä, pukeutumisessa, muussa henkilökohtaisessa hygieniassa sekä wc-asioinneissa. Hoidettava tarvitsee myös ohjausta ja valvontaa kodin ulkopuolella liikkumisessa.
- Hoidon tarve ei välttämättä edellytä hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa. Hoitaja sitoutuu toistuvaan päivittäiseen huolenpitoon ja hoitoon useita kertoja päivän aikana.
- Hoidettava voi olla lyhyen ajan yksin tai on koulussa, päivähoidossa tai muussa päivätoiminnassa.

Aikuiset ja vanhukset

Asiakkaan hoidon tarpeen kokonaisarvioinnin yhteydessä suuntaa antavana kriteerinä käytetään:

- Rava-toimintakykymittaria, Rava-pisteet yli 1,8 – 2,99
- Muistisairailta MMSE 22 – 17 pistettä
- Muita tarkoitukseen soveltuvia mittareita

Lapset ja nuoret (alle 18-vuotiaat)

Arvioinnissa huomioidaan lapsen ikätasoa vastaava päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatio-taitoja sekä hoitotoimenpiteiden tarvetta. Kokonaistilanteen arvioinnin tukena käytetään erillistä arviointilomaketta. Omaishoidon tukea voi saada, kun hoidettavan kotihoidon tuki on päättynyt.

Hoitoisuusluokka 2 **Hoitopalkkio 546,49 €/kk**

- Hoitotyö edellyttää hoitajan lähes jatkuvaa työpanosta ja on luonteeltaan vaativaa. Hoidettava tarvitsee vammasta tai sairaudesta johtuvaa hoitoa myös yöaikaan.
- Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa ja toisen henkilön apua, mm. lääkityksessä, ruokailussa, peseytymisessä, pukeutumisessa, muussa henkilökohtaisessa hygieniassa, liikkumisessa ja wc-asioinneissa. Hoidettava ei pysty liikkumaan kodin ulkopuolella ilman saattajaa tai avustajaa.
- Palkkioluokkaa alennetaan edelliseen palkkioluokkaan, mikäli hoidettavalla on käytössä runsaasti muita kunnallisia palveluita.

Palkkiota alentavat:

- Kotiin annettu palvelu – kotihoidon palveluita yli 40 h/kk
- Kodin ulkopuolista toimintaa 4-5 pv/vk – päivähoito, koulu, työtoiminta, päiväkeskus, säännölliset lyhytaikahoidot ym.
- Henkilökohtainen avustaja (30 h/vk tai enemmän)
- Kotiin myönnetty palveluasuminen (vammaispalvelut)

Aikuiset ja vanhuksset

Asiakkaan hoidon tarpeen kokonaisarvioinnin yhteydessä suuntaa antavana kriteerinä käytetään

- Rava-toimintakykymittaria, Rava-pisteet 3,00-
- Muistisairailta MMSE 16 pistettä tai alle
- Muita tarkoitukseen soveltuvia mittareita

Lapset ja nuoret (alle 18-vuotiaat)

Arvioinnissa huomioidaan lapsen ikätasoa vastaava päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatio-taitoja sekä erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarvetta. Kokonaistilanteen arvioinnin tukena käytetään

erillistä arviointilomaketta. Omaishoidon tukea voi saada, kun kotihoidon tuki on päättynyt.

Hoitoisuusluokka 3 **Hoitopalkkio 728,69 €/kk**

Myönnetään hoidollisesti raskaaseen siirtymävaiheeseen esim. saattohoito (saattohoitopäätös tehty), sairaudesta/onnettomuudesta kuntoutuminen, laitoksesta kotiin siirtyminen tai muu vastaava tilanne.

Hoitoisuusluokka 3:n mukaista omaishoidonpalkkiota voidaan myöntää edellyttäen, että hoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua. Hoitajalla ei ole vähäistä suurempia työtuloja, oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen. Sen sijaan hoitajalla voi olla eläketuloja.

- Hoitotyö edellyttää hoitajan jatkuvaluonteista työpanosta ja on luonteeltaan vaativaa
- Hoitoisuus vastaa ympärivuorokautisen hoidon tarvetta ja yöllä tarvittava hoito on toistuvaa ja jatkuvaluonteista.
- Siirtymävaiheeseen tai kuntoutumiseen myönnettävää palkkiota maksetaan enintään puolen vuoden ajan.
- Päätös tehdään aina määräaikaiseksi.
- Mikäli omaishoidon tarve jatkuu siirtymävaiheen jälkeen, tehdään uusi päätös hoitoisuusluokka 1:n tai 2:n mukaisesti.

Erytishoitoisuusluokka 4 **Hoitopalkkio 1.608,21 €/kk**

Erytishoitoisuusluokan mukaista palkkiota voidaan maksaa hoitajalle, joka jää pois ansiotyöstään hoitamaan hoidollisesti erityisen raskasta hoidettavaa. Omaishoito on pysyvän laitoshoidon tai ympärivuorokautisen hoivahoidon vaihtoehto. Hoidon tarve on ympärivuorokautista ja yöllä tarvittava hoito on toistuvaa ja jatkuvaluonteista. Hoidon tarve arvioidaan pitkäkestoiseksi.

Erytishoitoisuusluokka on tarkoitettu korvaamaan palkkaa ansiotyöstä. Erytispalkkioluokan ulkopuolelle jäävät hoitajat, jotka saavat palkkatuloja, äitiys- tai vanhempainrahaa, sairausvakuutuslain mukaista erityishoitoraha, vuorottelukorvausta tai eläketuloja.

3. Vähimmäismäärää pienempi hoitopalkkio ja hoitopalkkion alentaminen

Hoitopalkkion vähimmäismäärä vuonna 2012 on asetuksen mukainen.

Lakisääteistä vähimmäispalkkiota ei pääsääntöisesti alenneta paitsi, jos siitä sovitaan omaishoitajan kanssa ja se johtuu hoitajan tilanteesta ja toivomuksesta, esim. hoitajan varhennettu vanhuuseläke tai työttömyyseläke yms.

Muita palkkioluokkia voidaan alentaa pääsääntöisesti edelliseen maksuluokkaan, mikäli hoidettavan hoidon turvaaminen vaatii runsaasti sosiaali- ja/tai terveystalveta omaishoitajan hoidon lisäksi. Runsaiden palveluiden määrä on kerrottu hoitoisuusluokka 2:n kohdalla. Lasten kohdalla palkkioluokkaa voidaan alentaa lapsen aloittaessa päivähoidon tai koulun. Palkkioluokkiin tehtävät alennukset arvioidaan asiakaskohtaisesti.

Mikäli hoidettavia on kaksi tai useampi, hoitopalkkion määrä arvioidaan tilannekohtaisesti.

4. Hoitopalkkion veronalaisuus

Omaishoidosta maksettava hoitopalkkio on veronalaista tuloa, josta toimitetaan ennakonpidätys. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaiassa.

5. Omaishoidon tuesta perittävät maksut

Omaishoidon tuen palkkion ohella myönnettyistä palveluista peritään normaalit asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaiset sekä kunnan päättämät maksut.

Omaishoidon lakisääteisinä vapaapäivinä hoidettavalle järjestettävistä hoito- ja huolenpitopalveluista ei peritä maksua.

6. Omaishoidon tuen määräaikaisuus

Omaishoidon tukea koskevat päätökset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleviksi. Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoidon tuen sopimus tehdään kestoltaan yhteneviksi.

Määräaikainen sopimus/päätös on mahdollinen silloin, kun hoidettavan hoidon järjestämisen tarve on määräaikainen (esim. raskaan hoito-/kuntoutusjakson aikana, hoidettavan toipuessa vaikeasta sairaudesta tai leikkauksesta), hoidon tarve on arvioitu määräaikaiseksi (odotettavissa hoidon tarpeen muuttuminen/asiakkaan kuntoutuminen).

7. Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksamisen keskeyttäminen ja päättyminen

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytetään kuukauden kuluttua. Esim. jos hoidettava otetaan laitoshoitoon lokakuun 15. päivä, keskeytyy oikeus hoitopalkkion saamiseen marraskuun 15. päivä.

Mikäli omaishoitaja on käyttänyt lakisääteiset vapaapäivänsä ja hoidettava on hoidossa muusta kuin terveydentilastaan johtuvasta syystä, omaishoidon palkkion maksaminen keskeytetään välittömästi.

Hoitajan estyessä toimimasta omaishoitajana hoitopalkkion maksaminen keskeytetään välittömästi.

Omaishoitajan on mahdollista osallistua enintään kahden viikon kuntoutusjaksolle kalenterivuodessa ilman, että hoitopalkkion maksaminen keskeytyy.

Kunta voi irtisanoa sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos hoitaja irtisanoo sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta. Irtisanomisajasta riippumatta sopimus voidaan purkaa välittömästi, jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai hoitajan terveydentilan tai turvallisuuden. Hoitajan huonokuntoisuus voi olla peruste sopimuksen purkamiselle.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi. Määräajaksi tehty sopimus lakkaa ilman irtisanomista määräajan päättyttyä.

Omaishoidontuen saaja on velvollinen ilmoittamaan hoidettavan olosuhteiden muutoksista, kuten siirtymisestä pysyvästi laitoshoitoon tai muuhun päivittäiseen hoitoon. Aiheetta maksettu palkkio voidaan periä takaisin.

8. Hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta on aina laadittava hoito- ja palvelusuunnitelma yhdessä kunnan, hoitajan ja hoidettavan kanssa. Hoito- ja palvelusuunnitelma liitetään omaishoitotosopimukseen. Hoito- ja palvelusuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa tai omaishoitotilanteen muuttuessa olennaisesti. Suunnitelma tarkistetaan myös hoidettavan tai hoitajan pyynnöstä.

9. Omaishoitajan lakisääteiset vapaapäivät ja hoidettavan hoidon järjestäminen

Kunnan kanssa omaishoidon tuen sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus pitää kolme vuorokautta vapaata sellaista kalenterikuukautta kohti, jolloin hän yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin on sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Vapaita ei kerry niiltä kalenterikuukausilta, joilta omaishoidon tuen palkkion maksaminen on keskeytetty. Vapaat on käytettävä kalenterivuoden aikana. Lakisääteisten vapaiden aikana hoidon järjestelyyn vaikuttaa kunnan käytössä olevat hoitovaihtoehdot. Viimesijassa kunta päättää siitä, miten hoito järjestetään omaishoitajan vapaiden aikana. Hoitojärjestelystä sovitaan aina omaishoidon tuen palveluohjaajan kanssa. Hoitojärjestelystä päätettäessä käytetään yksilökohtaista harkintaa.

Ensisijaisesti lakisääteiset vapaat järjestetään ympärivuorokautisesti hoitolaitoksissa, perhehoidossa tai palvelukodeissa. Omaishoitajan jaksamisen kannalta on suotavaa, että vapaat pidetään säännöllisesti. Vapaita ei voi pitää ennakoon ilman erityistä syytä. Hoitolaitoksissa meno- ja tulopäivä lasketaan yhdeksi vapaapäiväksi esim. pe meno klo 13 - ma lähtö klo 13 = 3 omaishoidon vapaata. Ympärivuorokautisia vapaita järjestetään ainoastaan hoitolaitoksissa, perhehoidossa ja palvelukodeissa.

Vuorokautta lyhyemmät ja kotona järjestettävät lakisääteiset vapaat

Kunta voi määritellä yhdessä omaishoitajan kanssa toissijaiset hoitojärjestelyt, mikäli ensisijainen vaihtoehto ei ole mahdollinen.

Vaihtoehdot, joilla voidaan korvata lakisääteisen vapaan (3 vrk/kk) järjestäminen ympärivuorokautisessa hoidossa ovat:

- omaishoitajan järjestämä sijainen, jolle korvataan 1. hoitoisuusluokassa 51,50 €/vrk ja muissa hoitoisuusluokissa 92,70 €/vrk
- päiväkeskus käynnit (1 krt/vk = 4 krt/kk)

- omaishoidon yksikön hoitajat kotiin 3 pv/kk (8 tuntia/pvä)
- ostopalveluna hoitaja kotiin 3 pv/kk (8 tuntia/pvä)

Virkistysvapaat

Kunta voi järjestää omaishoitajalle lakisääteisten vapaiden lisäksi alle vuorokauden mittaisia virkistysvapaita. Virkistysvapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkiota. Virkistysvapaita annetaan yksilöllistä harkintaa käyttäen käytettävissä olevien resurssien mukaan. Virkistysvapaan saantiin vaikuttaa hoidon sitovuus ja vaativuus sekä hoidettavan saamat muut palvelut ja kokonaistilanne. Virkistysvapaista sovitaan aina erikseen omaishoidon palveluohjaajan kanssa.

10. Omaishoitajalle annettava tuki

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan omaishoitajan tekemää hoitotyötä tukevat palvelut. Lain edellyttämien sosiaalihuollon palvelujen lisäksi voidaan käyttää myös muita tukimuotoja tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Hoito- ja palvelusuunnitelmaan on aina merkittävä, miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien aikana.

11. Omaishoidon tuen palveluseteli

Lakisääteisten vapaiden lisäksi hoitaja saa palvelusetelitä hoivapalveluihin ja muihin hoitajan jaksamista tukeviin palveluihin. Seteleitä on mahdollisuus saada 1 kpl kuukautta kohden. Palveluseteleitä voi käyttää omaishoidon tuen sopimuksen voimassa olo ajan.

Palvelusetelin arvo määritellään vuosittain. Mikäli palvelun tuottajan hinta on kalliimpi, omaishoidon tuen saaja maksaa ylimenevän osan suoraan palveluntuottajalle.

Keskeinen lainsäädäntö

- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Sosiaalihuoltolaki (710/1982)
- Sairausvakuutuslaki (1224/2004)
- Vuorotteluvapaalaki (1305/2002)
- Laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992 ja 912/1992)

KOUVOLA
KYMIJOEN KAUPUNKI